

Excellenciás Püspök Úr, Főtisztelendő Atyák, Tisztelt Professor Urak,
Kedves Kollégák, Kedves Érdeklődők!

Mint a kiállítás házigazdája két feladatot kell teljesítenem. Az egyik, hogy felkeltsem az érdeklődést és meghozzam a kedvet a tárlat megtekintéséhez. A másik pedig, hogy köszönetet mondjak mindazoknak, akik a kiállítás létrejöttében közreműködtek.

Ez a kiállítás – kedves látogatóink – hatni kíván Önökre. Hatni kíván egyrészt a szemre! Pillantsunk hát rá a középkori ötvösművészetünk remekeire: a németjárfalui úrmutatóra vagy Telegdy Borbála kelyhére, a mívesen faragott faszobrokra: az ásványrárói Madonnára vagy a nagybajcsi Pietára, az árpási oltárképre, a rendkívül aprólékos munkával elkészített kárpitokra és textilekre vagy a kézzel festett könyvekre! Ámulattal kell adózunk a régi korok mesterinek tudása, kitartása és alázata előtt.

A látás azonban hat a lélekre is, amint azt Temesvári Pelbárt egy példabeszéde is tanúsítja. Így szól: „Egy Szűzben hívő párizsi klerikus hevesen vágyott arra, hogy megláthassa Mária szépségét. Sok könyörgésére megjelent neki egy angyal és ezt mondta: Miasszonyunk, Mária üzeni neked: Meghallgattam imádat, és íme ezen a napon, ebben az órában megjelenek neked. De tudd meg, ha megláttad őt, szépségének fényessége megvakít majd. És a klerikus szívesen fogadta ezt. Azután, hogy eltűnt az angyal, gondolkodni kezdett magában: Mit fogsz csinálni,

ha miután elveszítetted szemed világát, nem tudsz írni és pénzt keresni: koldulnod kell majd. Ezért elhatározta, hogy csak az egyik szemét nyitja ki a Szűz megpillantására, a másikat elfedi kezével, hogy legalább az egyik szeme megmaradjon. Amikor eljött az óra, megjelent neki a Boldogságos Szűz, akinek szépségét csodálva, csak egyik szemével pillantott rá, és amikor szépségén elgyönyörködve, másik szemét is ki akarta nyitni, hirtelen eltűnt a Boldogságos Szűz.

Akkor egy szemétől megfosztva korholni kezdte önmagát, ezt mondva: Óh, jaj, én szerencsétlen, miért csuktam be az egyik szememet, bárcsak teljesen vak lennék, csak őt teljesebben láttam volna! És amikor sokáig könyörgött azért, hogy újra láthassa őt, mivel úgy tűnt neki, hogy nagy szépségének a meglátása után vágyva még a halálnak is ki kellene tennie magát, megjelent neki az angyal, ezt mondva: Azt üzeni neked Asszonyunk, hogy készítsd magad elő, mert meg fog jelenni neked, ha még másik szemedtől is meg akarsz fosztatni. Azt mondta erre ő: Ha ezer szemem lenne is, uram, akkor is mindtől meg akarnék fosztatni, csak hogy tökéletesen láthassam arcának gyönyörűségét. Erre az angyal: Asszonyunk azt üzeni neked, hogy meg fogod látni őt, és nem veszíted el megmaradt szemedet, hanem kegyelme által az elveszítettet is visszanyered.”

A kiállítás tehát hatni kíván a lélekre is. Borromei Szent Károly szerint az Isten háza minden vonásában el kell különüljék a világi és köznapi élettől, minden részlete a mise pompáját kell szolgálja, hogy a résztvevőt ámulatba ejtse, lelkét fölemelje, Krisztus és egyháza dicsőségét

fejezze ki. Ezek a műtárgyak – amelyek „életük” nagy részét liturgikus céllal töltötték – így, szakrális környezetükből kiemelve és kiragadva is képesek arra, hogy csodálatot ébresszenek, hogy lelkünket fölemeljék és hitünkben megerősödve átérezhessük hazánk ezeréves kereszténységének Isten és a Szűzanya iránti jámbor tiszteletét és hódolatát.

Ez a tárlat azonban hatni kíván az értelemre is, amely nem választható el a hittől. Hogy XVI. Benedek pápát idézzem: „A megértés és a hit termékeny kapcsolatára épül a tudomány és a hit összefüggése is. A tudományos kutatás egyre újabb és újabb fölismerésekre jut az emberről és a kozmoszról [...], – majd így folytatja „amennyiben a tudomány értékes szövetségese a hitnek abban, hogy megérthesse Isten tervét az univerzumban, a hit teszi lehetővé a tudományos haladás számára, hogy mindig az ember javára és igazsága érdekében dolgozzon, ...”

Ezzel a kiállítással eltökélt szándékunk, hogy a látogatók a Győri Egyházmegye Szűzanya-tiszteletével kapcsolatban teológiai, művészet- és eszmetörténeti, valamint néprajzi ismeretekkel gazdagodhassanak. Ezt segítik elő a kihelyezett informatív tablók és a szomszéd helyiségben megtekinthető dokumentumfilmek is.

A kiállításon helyet kapnak olyan műtárgyak, amelyeket még a művészettörténet kutatói közül sem sokan ismernek. Holott az ásványrárói Madonna- vagy a nagybajcsi Piéta-szobor középkori művészetünk fontos darabjai, amelyek most a jámbor hívek tisztelete után a szakma művelőinek áhívatára is bizton számíthatnak. Az 1419-ben

készült hegykői kehely pedig a magyarországi gótikus ötvösség egyik méltatlanul elfeledett darabja. Az egyházmegye különböző Mária-kegyhelyeiről, jelesül Kópházáról, Máriakálnokról, Hédervárról és Rőjtökmuzsajról származó öltöztetős ruhák mint a népi vallásosság kincsei szintén ritkán láthatók tárlatokon.

Ez a kiállítás annyiban is rendhagyó, hogy kurrens tudományos eredményekkel is megismerkedhetnek a látogatók. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen működő Fraknoi Vilmos Római Történeti Kutatócsoporttal való együttműködésünknek köszönhetően nemsokára Tusor Péter professzor úr jóvoltából feltárulnak az árpási oltárkép titkai. A röntgensugaras vizsgálattól a vatikáni levéltári kutatásokon át az archontológiai megközelítésig terjedő széleskörű analízis alapján megfejthetővé vált a kora újkori művészet- és eszmetörténet egyik legrégebb rejtélye. Mikor és hova készült ez az oltárkép? Ki volt a megrendelő és mi volt a szándéka e csodálatos műalkotással? Miért látható a pápa háttal a nézőnek? Ezekre hamarosan mind választ is kaphatunk.

A másik feladatom a köszönetnyilvánítás. Köszönöm a fenntartónak és a Nemzeti Kulturális Alapnak, hogy biztosították a kiállítás finanszírozását. Köszönöm a Fraknoi Vilmos Kutatócsoportnak, az Iparművészeti Múzeumnak és a Museo Diocesano Tridentinónak az együttműködést. A tárlat installációjában nyújtott közreműködéséért Futó Szabolcsnak, Konrád Sándornak, Szabó Bélának és a 4V Reklám Kft-nek, a dokumentumfilmek készítéséért Tóth Lászlónak, az abban való

közreműködésért pedig Jékely Zsombornak, Tusor Péternek és Székely Zoltánnak tartozom köszönettel. Végül, de nem utolsósorban köszönöm kollégáim, Pintérné RácZ Krisztina, RácZ Katalin, Kiss Tamás és Perger Gyula áldozatos munkáját, akik az ötlettől a kivitelezésig a szívükön viselték e kiállítást. Köszönöm, hogy megtiszteltek figyelmükkel!